

МАГАЗИНИ САМООБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТРУКТУРНО-РЕГІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ

©2018 КАВУН-МОШКОВСЬКА О. О.

УДК 339.378

Кавун-Мошковська О. О. Магазини самообслуговування в Україні: структурно-регіональна характеристика розвитку

Мета статті – надання структурно-територіальної характеристики мережі магазинів самообслуговування України, а також ретроспективна оцінка її розвитку протягом 2010–2017 рр. Розглянуто тенденції розвитку магазинів самообслуговування за 2010–2017 рр. Надано структурно-регіональну характеристику функціонування мережі магазинів самообслуговування України. Виявлено позитивну динаміку зміни кількості магазинів самообслуговування, зростання їх питомої ваги в загальній кількості магазинів. У регіональному розрізі спостерігався нерівномірний характер розвитку об'єктів. Найбільш стійкий характер мала динаміка магазинів самообслуговування в центральній частині України, їх кількість щорічно зростала до 2016 р. включно. Мережа магазинів самообслуговування є більш розвиненою в західному та північному регіонах України. Встановлено, що у структурі магазинів самообслуговування переважають продовольчі магазини, проте їх питома вага протягом 2010–2017 рр. скоротилася з 65,7% до 60%. Виявлено прямий зв'язок між характером зміни двох показників – кількості магазинів самообслуговування та їх торговельної площі.

Ключові слова: роздрібна торгівля, якість торговельного обслуговування, самообслуговування, магазин самообслуговування, торговельна площа, структурно-регіональна характеристика, продовольчий магазин, непродовольчий магазин.

Табл.: 7. Бібл.: 11.

Кавун-Мошковська Ольга Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри торговельного підприємництва та логістики, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Києво, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: olga.kavun1204@gmail.com

УДК 339.378

UDC 339.378

Кавун-Мошковская О. А. Магазины самообслуживания в Украине: структурно-региональная характеристика развития

Цель статьи – предоставление структурно-территориальной характеристики сети магазинов самообслуживания Украины, а также ретроспективная оценка ее развития в течение 2010–2017 гг. Рассмотрены тенденции развития магазинов самообслуживания в 2010–2017 гг. Предоставлена структурно-региональная характеристика функционирования сети магазинов самообслуживания Украины. Выявлена положительная динамика изменения количества магазинов самообслуживания, рост их удельного веса в общем количестве магазинов. В региональном разрезе наблюдался неравномерный характер развития объектов. Наиболее устойчивый характер имела динамика магазинов самообслуживания в центральной части Украины, их количество ежегодно росло до 2016 г. включительно. Сеть магазинов самообслуживания более развита в западном и северном регионах Украины. Установлено, что в структуре магазинов самообслуживания преобладают продовольственные магазины, однако их удельный вес в течение 2010–2017 гг. сократился с 65,7% до 60%. Выявлена прямая связь между характером изменения двух показателей – количества магазинов самообслуживания и их торговой площади.

Ключевые слова: розничная торговля, качество торгового обслуживания, самообслуживание, магазин самообслуживания, торговая площадь, структурно-региональная характеристика, продовольственный магазин, непродовольственный магазин.

Табл.: 7. Библ.: 11.

Кавун-Мошковская Ольга Александровна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры торгового предпринимательства и логистики, Киевский национальный торговельно-экономический университет (ул. Киево, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: olga.kavun1204@gmail.com

Kavun-Moshkovska O. O. The Self-Service Shops in Ukraine: the Structural and Regional Characterization of Development

The article is aimed at providing a structural and territorial characterization of the network of self-service shops of Ukraine, as well as a retrospective evaluation of its development during 2010–2017. The tendencies of development of self-service shops in 2010–2017 are considered. A structural-regional characterization of functioning of the network of self-service shops of Ukraine is provided. Positive dynamics of changes in the number of self-service stores and their specific weight growth in the total number of shops are identified. In a regional aspect there is an uneven character of development of objects. The dynamics of self-service stores in the central part of Ukraine had the most stable character, their number grew annually to 2016 inclusive. The network of self-service stores is more developed in both the western and the northern regions of Ukraine. It is determined that in the structure of self-service stores prevail food stores, but their specific weight during 2010–2017 decreased from 65.7% to 60%. There is a direct correlation between the nature of changing of two indicators – the number of self-service stores and their trade area.

Keywords: retail trade, quality of trade service, self-service, self-service shop, trade area, structural-regional characteristic, food shop, non-food shop.

Tbl.: 7. Bibl.: 11.

Kavun-Moshkovska Olga O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Trade Business and Logistics, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)
E-mail: olga.kavun1204@gmail.com

Стан розвитку роздрібної торговельної мережі, її структура за видами торговельних об'єктів, типами магазинів, застосовуванням різних форм та методів роздрібного продажу товарів визначає рівень якості торговельного обслуговування покупців та стан задоволення попиту споживачів. При цьому саме застосування суб'єктом торговельної діяльності самообслуговування як основного методу роздрібного продажу товарів забезпечує макси-

мально комфортні умови для здійснення покупок у магазині.

Питання дослідження проблем розвитку торгівлі та територіальної організації роздрібної торговельної мережі в Україні стали об'єктом уваги у працях вітчизняних науковців, зокрема, О. П. Бегларашвілі [1], Н. О. Голошубової [2], Л. Л. Ковальської [4], О. Ю. Речун [4].

Разом з тим, погіршення економічної ситуації в країні, підвищення турбулентності зовнішнього середовища, загострення конкурентної боротьби суб'єктів господарювання за обмежену купівельну спроможність обумовлює актуалізацію вивчення особливостей функціонування роздрібно-торгівельної мережі та розгляду структурно-територіальних аспектів її формування. У попередньому дослідженні автором було розглянуто стан розвитку роздрібно-торгівельної мережі України протягом 2010–2017 рр. [3]. У результаті було визначено, що в її структурі переважають магазини як основний вид торговельних об'єктів. Їх питома вага збільшилася з 74% у 2010 р. до 83,1% у 2017 р. Це викликало зростання наукового інтересу до розгляду стану та особливостей регіонального розвитку магазинів самообслуговування в Україні у 2010–2017 рр., що і обумовило вибір мети дослідження.

Цілі статті – структурно-територіальна характеристика мережі магазинів самообслуговування України, а також ретроспективна оцінка її розвитку протягом 2010–2017 рр.

2000-ті роки стали періодом відновлення формування мережі магазинів самообслуговування в Україні. У 2010 р. даний процес набув продовження. Виключенням став 2014 р. і 2017 р., коли мало місце незначне скорочення кількості об'єктів. Аналогічний характер зміни був і в торговельній площі магазинів самообслуговування. На фоні негативної динаміки розвитку магазинів в Україні, починаючи з 2012 р., це є позитивним моментом, оскільки свідчить про поширення закладів сучасних типів (супермаркетів, гіпермаркетів), які надають перевагу самообслуговуванню як прогресивному методу роздрібного продажу товарів. Це підтверджує і питома вага магазинів самообслуговування, яка щорічно зростала, почи-

наючи з 2011 р., і протягом досліджуваного періоду збільшилася з 12,8% до 23,4% (табл. 1).

Найбільш стійкий характер зміни мала динаміка магазинів самообслуговування в центральній частині України, кількість яких щорічно зростала до 2016 р. включно. Незважаючи на скорочення у 2017 р., порівняно з 2016 р. на 154 одиниці, за весь досліджуваний період показник збільшився на 20,6%.

У всіх інших регіонах динаміка кількості магазинів самообслуговування мала нестабільний характер. За виключенням східної частини країни значення показника на кінець досліджуваного періоду зросло, найбільшим чином на півночі – на 84,7% (табл. 2).

Протягом 2010–2017 рр. у цілому спостерігався прямий зв'язок між зміною двох показників оцінки стану розвитку магазинів самообслуговування – кількістю об'єктів та їх торговельною площею. Виключенням став 2014 р. для центрального, 2016 р. і 2017 р. – для східного регіонів, коли темп зростання торговельної площі мав негативний характер. У 2017 р. на фоні незначного скорочення кількості магазинів розмір торговельної площі у південній частині країни збільшився на 3,8%.

Найбільш розвинутою мережа магазинів самообслуговування є в Західному та Північному регіонах. На початок періоду у структурі переважали об'єкти у західній та центральній частині – їх питома вага становила 27,8% та 20,4% відповідно (табл. 3).

Починаючи з 2011 р. більш активного розвитку магазини самообслуговування набули в Північному регіоні, результатом чого стало зростання показника до найбільшого значення – 29,7%.

Динаміка зміни показника в Західному регіоні мала нестабільний характер, і у 2017 р. питома вага

Таблиця 1

Динаміка основних показників розвитку магазинів самообслуговування в Україні за 2010–2017 рр. (%)

Показник	Рік							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Темп зростання загальної кількості магазинів	–	100,8	97,6	96,4	90,2	99,6	99,9	85,0
Темп зростання кількості магазинів самообслуговування	–	110,8	104,4	105,8	93,6	107,0	106,6	94,9
Питома вага магазинів самообслуговування в загальній кількості магазинів	12,8	14,1	15,0	16,7	18,2	19,6	20,9	23,4
Темп зростання торговельної площі магазинів самообслуговування	–	112,8	106,9	103,9	85,5	103,8	101,8	98,6
Структура магазинів самообслуговування:								
– продовольчі	65,7	65,0	66,2	65,7	65,1	64,0	65,3	60,0
– непродовольчі	34,3	35,1	33,8	34,3	34,9	36	34,7	40,0

Джерело: складено за [5–11].

Динаміка магазинів самообслуговування в регіонах України за 2010–2017 рр.

Рік	Регіон										Усього
	Центральний		Західний		Східний		Північний		Південний		
	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %	
<i>Кількість магазинів, од.</i>											
2010	1259	–	1711	–	1174	–	1229	–	788	–	6161
2011	1325	105,2	1796	105,0	1342	114,3	1460	118,9	904	114,7	6827
2012	1331	100,4	1779	99,0	1455	108,4	1602	109,7	959	106,0	7126
2013	1417	106,5	1778	99,9	1593	109,5	1759	109,8	992	103,4	7539
2014	1493	105,4	1785	100,4	1195	75,0	1908	108,5	675	68,0	7056
2015	1581	105,9	1993	111,6	1120	93,7	2108	110,5	746	110,5	7548
2016	1672	105,7	2127	106,7	1160	103,6	2194	104,0	896	120,1	8049
2017	1518	90,8	1812	85,2	1163	100,2	2270	103,5	879	98,1	7642
<i>Торговельна площа, тис. кв. м</i>											
2010	717,7	–	794,7	–	1050,1	–	995,8	–	636,9	–	4195,2
2011	808,8	112,7	872,8	109,8	1171,2	111,5	1123,4	112,8	756,5	118,8	4732,7
2012	833,2	103,0	868,1	99,4	1265,1	108,0	1260,9	112,2	830,9	109,8	5058,2
2013	916,5	110,0	855,2	98,5	1279,5	101,1	1358,2	107,7	843,7	101,5	5253,1
2014	826,1	90,1	860,7	100,6	826,3	64,6	1402,7	103,3	576,9	68,4	4492,7
2015	836,5	101,2	897,4	104,2	737,9	89,3	1542,6	110,0	648,4	112,4	4662,8
2016	836,9	100,1	947,2	105,5	715,1	96,9	1574,4	102,0	671,3	103,5	4744,9
2017	804,0	96,0	901,7	95,2	695,0	97,2	1579,5	100,3	697,1	103,8	4677,3

Джерело: складено за [5–11].

Таблиця 3

Регіональна структура розташування магазинів самообслуговування в Україні у 2010–2017 рр. (%)

Регіон	Рік							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Центральний	20,4	19,4	18,7	18,8	21,1	21,0	20,8	19,9
Західний	27,8	26,3	25,0	23,6	25,3	26,4	26,4	23,7
Східний	19,0	19,7	20,4	21,1	17,0	14,8	14,4	15,2
Північний	20,0	21,4	22,5	23,3	27,0	27,9	27,3	29,7
Південний	12,8	13,2	13,4	13,2	9,6	9,9	11,1	11,5
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: складено за [5–11].

магазинів самообслуговування зменшилася до 23,7%. Як на кінець, так і на початок досліджуваного періоду найменша питома вага об'єктів припадала на східну та південну Україну.

Як свідчать дані табл. 1, у структурі магазинів самообслуговування переважали об'єкти з продажу продовольчих товарів, проте їх питома вага скоротилася з 65,7% до 60% на кінець досліджуваного періоду. Зважа-

ючи на одночасне збільшення частки непродовольчих магазинів з 34,3% до 40%, можна стверджувати про зростання зацікавленості суб'єктів підприємницької діяльності, що займаються торгівлею, у створенні більш комфортних умов для покупців, забезпеченні широти вибору при придбанні нехарчових товарів.

Відповідно до регіонального розподілу найбільша питома вага продовольчих магазинів самооб-

слуговування в загальній кількості об'єктів припадала на Західний регіон, але на кінець досліджуваного періоду скоротилася на 13,8% і досягла 68,1% (табл. 4). Найменшого поширення такі магазини набули у східній та північній Україні, їх питома вага у 2017 р., порівняно з 2010 р., практично не змінилася.

Динаміка зміни кількості продовольчих магазинів самообслуговування в цілому, а також у Східному та Південному регіонах мала позитивний характер, за

виключенням 2014 р. і 2017 р. (табл. 5). У всіх інших регіонах значення показника щорічно зростало і лише у 2017 р. набуло скорочення. У результаті на кінець періоду, у порівнянні з 2010 р., кількість об'єктів у Північному, Центральному та Південному регіонах зросла на 83%, 19,8% та 5% відповідно, а в Західному та Східному – скоротилася на 12% та 6% відповідно.

Торговельна площа продовольчих магазинів самообслуговування зростала, за виключенням

Таблиця 4

Питома вага продовольчих магазинів самообслуговування у загальній кількості продовольчих магазинів за регіонами України (%)

Регіон	Рік							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Центральний	60,1	60,0	60,8	60,7	61,9	60,6	63,3	59,7
Західний	81,9	80,0	80,8	81,2	80,9	78,4	77,2	68,1
Східний	59,5	60,0	63,0	63,2	55,8	57,3	58,3	56,7
Північний	56,5	57,8	61,0	60,0	61,5	58,9	60,0	56,0
Південний	63,0	61,3	59,8	58,8	57,5	57,4	63,7	59,4
Разом	65,7	65,0	66,2	65,7	65,1	64,0	65,3	60,0

Джерело: складено за [5–11].

Таблиця 5

Показники регіонального розвитку продовольчих магазинів самообслуговування в Україні у 2010–2017 рр. (на кінець року)

Регіон	Рік							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Кількість магазинів, од.</i>								
Центральний	757	798	810	860	924	958	1058	907
Західний	1401	1435	1438	1444	1445	1562	1643	1234
Східний	699	805	918	1007	667	642	676	659
Північний	694	844	978	1056	1173	1243	1312	1270
Південний	497	554	574	583	388	428	571	522
Разом	4048	4436	4718	4950	4597	4833	5260	4592
Темп зростання загальної кількості магазинів, %	–	109,6	106,3	104,9	92,8	105,2	108,8	87,3
<i>Питома вага магазинів регіону в їх загальній кількості, %</i>								
Центральний	18,7	18,0	17,2	17,4	20,2	19,8	20,1	19,7
Західний	34,6	32,3	30,5	29,2	31,4	32,3	31,2	26,9
Східний	17,3	18,2	19,4	20,3	14,5	13,3	12,9	14,3
Північний	17,1	19,0	20,7	21,3	25,5	25,7	25,0	27,7
Південний	12,3	12,5	12,2	11,8	8,4	8,9	10,8	11,4
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Торговельна площа, тис. кв. м</i>								
Центральний	456,4	500,1	533,1	572,9	470,4	469,4	477,2	430,3
Західний	514,1	525,3	533,2	511,9	458,3	480,2	498,3	416,9
Східний	709,1	831,1	897,6	929,7	475,9	470,5	452,8	422,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Північний	636,8	694,2	841,9	904,8	769,8	806,7	851,5	813,7
Південний	429,8	525,5	573,6	579,7	362,2	380,8	405,8	382,9
Разом	2746,2	3076,2	3379,4	3499	2536,6	2607,6	2685,6	2466,7
Темп зростання загальної торговельної площі, %	–	112,0	109,8	103,5	72,5	102,8	103,0	91,8

Джерело: складено за [5–11].

2014 р. і 2017 р. На кінець досліджуваного періоду в Північному регіоні значення показника зросло на 176,9 тис. кв. м, або на 27,8%, у всіх інших частинах країни спостерігалось його скорочення, найбільшою мірою на сході – на 40,4%. Такі зміни можна пояснити загостренням збройного конфлікту та тимчасовою зміною територіальних меж держави.

Відповідно до даних табл. 5 найбільшого розвитку мережа продовольчих магазинів самообслуговування набула в Західному регіоні, проте динаміка зміни питомої ваги об'єктів мала переважно негативний характер. Так, у 2010 р. питома вага магазинів регіону становила 34,6% від загальної кількості в Україні, а у 2017 р. скоротилася до 26,9%. Щорічне зростання значення показника, за виключенням 2016 р., спостерігалось лише в Північному регіоні. Найменш розвинутою мережа продовольчих магазинів самообслуговування була в Південному регіоні: у 2010 р. питома вага магазинів регіону становила 12,3%, а до 2017 р. зменшилася до 11,4%.

Незважаючи на менше поширення продовольчих магазинів самообслуговування у Східному регіоні (відповідно до даних табл. 4), саме в цій частині країни, а також на півдні, середній розмір одного об'єкта був найбільшим (табл. 6). Разом з тим, слід відзначити коливання даного показника і, як наслідок, зменшення його значення в усіх регіонах на кінець досліджуваного періоду. Найбільшого падіння величина торговельної площі на один продовольчий магазин самообслуговування зазнала у східній та північній частинах – на 372 кв. м, або 36,7%, і 276 кв. м, або 30,1% відповідно.

Як показав аналіз регіональних особливостей розвитку непродовольчих магазинів самообслуговування в Україні, динаміка зміни кількості об'єктів у цілому мала позитивний характер, за виключенням 2014 р. Найбільшого поширення вона набула в Північному та Західному регіонах, де їх кількість за 2010–2017 рр. зросла на 465 та 268 одиниць, або на 187% та 186,4% відповідно (табл. 7).

Протягом 2010–2017 рр. зміна двох показників – кількості непродовольчих магазинів самообслуговування та їх торговельної площі – в цілому мала прямий зв'язок. В окремих випадках (2011 р. і 2016 р. для Східного, 2012 р. і 2016 р. для Північного, 2016 р. для Південного регіонів) темп зростання торговельної площі мав негативний характер на фоні зростання кількості об'єктів.

ВИСНОВКИ

Стан розвитку магазинів самообслуговування є барометром формування цивілізованого простору в стаціонарній роздрібній торговельній мережі країни та її регіонів, оскільки саме самообслуговування відзначається високою соціальною та економічною ефективністю здійснення процесу продажу товарів і забезпечення торговельного обслуговування покупців. Результати дослідження показали, що у складі мережі магазинів відбулися якісні зміни – питома вага магазинів самообслуговування щорічно зростала. 2010–2016 рр. були періодом позитивної зміни розміру мережі магазинів самообслуговування України. Разом з тим, у регіональному

Таблиця 6

Торговельна площа на один продовольчий магазин самообслуговування за регіонами України (кв. м)

Регіон	Рік							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Центральний	603	627	658	666	509	490	451	474
Західний	367	366	371	354	317	307	303	338
Східний	1014	1032	978	923	713	733	670	642
Північний	917	822	861	857	656	649	649	641
Південний	865	948	999	994	933	890	711	734

Джерело: складено за [5–11].

Динаміка кількості та торговельної площі непродовольчих магазинів самообслуговування в регіонах України за 2010–2017 рр.

Рік	Регіон										Усього	
	Центральний		Західний		Східний		Північний		Південний			
	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %	Кількість, од.	Темп зростання, %
<i>Кількість магазинів, од.</i>												
2010	502	–	310	–	475	–	535	–	291	–	2113	–
2011	527	105,0	361	116,4	537	113,0	616	115,1	350	120,3	2391	113,1
2012	521	98,9	341	94,4	537	100,0	624	101,3	385	110,0	2408	100,7
2013	557	106,9	334	98,0	586	109,1	703	112,7	409	106,2	2589	107,5
2014	569	102,1	340	101,8	528	90,1	735	104,5	287	70,2	2459	95,0
2015	623	109,5	431	126,7	478	90,5	865	117,7	318	110,8	2715	110,4
2016	614	98,5	484	112,3	484	101,2	882	101,9	325	102,2	2789	102,7
2017	611	99,5	578	119,4	504	104,1	1000	113,4	357	109,8	3050	109,3
<i>Торговельна площа, тис. кв. м</i>												
2010	261,3	–	280,6	–	341,1	–	359,0	–	207,0	–	1449	–
2011	308,7	118,1	347,5	123,8	340,0	99,7	429,2	119,5	231,0	111,6	1656,4	114,3
2012	300,1	97,2	335,0	96,4	367,5	108,0	418,9	97,6	257,3	111,4	1678,8	101,3
2013	343,6	114,5	343,3	102,5	349,7	95,1	453,4	108,2	264,1	102,6	1754,1	104,5
2014	355,6	103,5	402,5	117,2	350,4	100,2	632,9	139,6	214,7	81,3	1956,1	111,5
2015	367,1	103,2	417,2	103,6	267,4	76,3	735,9	116,3	267,6	124,6	2055,2	105,0
2016	359,8	98,0	448,9	107,6	262,4	98,1	722,8	98,2	265,5	99,2	2059,4	100,2
2017	373,7	103,9	484,8	108,0	272,1	103,7	765,9	106,0	314,2	118,3	2210,7	107,3

Джерело: складено за [5–11].

розрізі спостерігалася нестабільна динаміка розвитку об'єктів. Виключенням стала центральна частина країни, кількість магазинів самообслуговування в якій щорічно зростала.

У структурі переважали продовольчі магазини самообслуговування, але їх питома вага коливалася і до 2017 р. скоротилася до 60%.

Найбільшого розвитку за весь досліджуваний період мережа магазинів самообслуговування набула в Західному та Північному регіонах України. Можна стверджувати про нерівномірне розташування магазинів самообслуговування. Характерною особливістю західної частини країни було суттєве переважання у складі магазинів самообслуговування об'єктів з продовольчим асортиментом товарів. Непродовольчі магазини самообслуговування також набули найбільшого поширення на півночі та заході України.

У цілому протягом досліджуваного періоду спостерігався прямий зв'язок між зміною кількості магазинів та їх торговельною площею. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Бегларашвілі О. П.** Тенденції розвитку магазинів Запорізької області. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 2. С. 18–21.
- 2. Голошубова Н. О.** Роздрібна торговельна мережа м. Києва: стан і завдання розвитку. *Вісник КНТЕУ*. 2015. № 3. С. 43–57.
- 3. Кавун-Мошковська О. О.** Структурна характеристика та методичні аспекти оцінки розвитку роздрібно-торговельної мережі України. *Економіка та суспільство*. 2018. № 16. С. 130–136.
- 4. Ковальська Л. Л., Речун О. Ю.** Роздрібна торгівля: сутність, оцінка та напрями розвитку. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 61–67.
- 5.** Мережа роздрібно-торгівлі та ресторанного господарства підприємств на 1 січня 2012 року : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2012. 124 с.
- 6.** Мережа роздрібно-торгівлі та ресторанного господарства підприємств на 1 січня 2013 року : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2013. 123 с.

7. Мережа роздрібної торгівлі та ресторанного господарства підприємств на 1 січня 2014 року : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2014. 122 с.

8. Мережа роздрібної торгівлі підприємств на 1 січня 2015 року : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2015. 89 с.

9. Мережа роздрібної торгівлі підприємств на 1 січня 2016 року : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 89 с.

10. Мережа роздрібної торгівлі підприємств на 1 січня 2017 року : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2017. 67 с.

11. Торгова мережа підприємств роздрібної торгівлі на 1 січня 2018 року : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 38 с.

REFERENCES

Behlarashvili, O. P. "Tendentsii rozvytku mahazyniv Zaporizkoi oblasti" [Trends in the development of stores in the Zaporozhye region]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 2, no. 5 (2014): 18-21.

Holoshubova, N. O. "Rozdribna torhovelna merezha m. Kyieva: stan i zavdannia rozvytku" [Retail trade network of Kyiv: state and development problems]. *Visnyk KNTEU*, no. 3 (2015): 43-57.

Kavun-Moshkovska, O. O. "Strukturna kharakterystyka ta metodychni aspekty otsinky rozvytku rozdribnoi torhovelnoi merezhi Ukrainy" [Structural characteristics and methodical aspects of evaluation of development of the retail trade network of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 16 (2018): 130-136.

Kovalska, L. L., and Rechun, O. Yu. "Rozdribna torhivlia: sutnist, otsinka ta napriamy rozvytku" [Retail trade: the essence,

assessment and directions of development]. *Ekonomichni forum*, no. 2 (2016): 61-67.

Merezha rozdribnoi torhivli pidprijemstv na 1 sichnia 2015 roku : statystychnyi biuleten [The retail business network for January 1, 2015: A statistical bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2015.

Merezha rozdribnoi torhivli pidprijemstv na 1 sichnia 2016 roku : statystychnyi biuleten [The retail business network for January 1, 2016: a statistical bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016.

Merezha rozdribnoi torhivli pidprijemstv na 1 sichnia 2017 roku : statystychnyi biuleten [The retail business chain for January 1, 2017: a statistical bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017.

Merezha rozdribnoi torhivli ta restorannoho gospodarstva pidprijemstv na 1 sichnia 2012 roku : statystychnyi biuleten [Retail and restaurant chain of enterprises as of January 1, 2012: statistical bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2012.

Merezha rozdribnoi torhivli ta restorannoho gospodarstva pidprijemstv na 1 sichnia 2013 roku : statystychnyi biuleten [Retail and restaurant chain of enterprises as of January 1, 2013: statistical bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2013.

Merezha rozdribnoi torhivli ta restorannoho gospodarstva pidprijemstv na 1 sichnia 2014 roku : statystychnyi biuleten [Retail and restaurant chain of enterprises as of January 1, 2014: statistical bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2014.

Torhova merezha pidprijemstv rozdribnoi torhivli na 1 sichnia 2018 roku : statystychnyi biuleten [Retail network of retailers on January 1, 2018: statistical bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.